

Els Pujol: legalitat i moralitat

La compareixença dels membres de la família Pujol a la comissió d'investigació sobre el frau i l'evasió fiscal del Parlament de Catalunya ha obert i reobert molts debats en l'opinió pública. Entre altres coses, s'ha parlat de la idoneïtat del format de la comissió; la seva utilitat; la preparació de les intervencions dels diputats i les diputades, i l'estratègia dels compareixents a l'hora de respondre a les preguntes. Alguns posicionaments en aquests debats es basen en llocs comuns amb poca voluntat d'incidència, d'altres plantegen qüestions més de fons. Algunes veus s'aferran a criticar el format per insistir en la poca utilitat de la comissió, mentre que d'altres insisteixen en la seva utilitat malgrat el format. Algunes veus focalitzen les crítiques en les intervencions dels diputats i les diputades per subratllar l'habilitat discursiva dels compareixents, mentre que d'altres assenyalen la immoralitat dels imputats judicialment davant la dignitat dels representants polítics.

En el rerefons d'aquests debats plana una falsa dicotomia que intenta oposar el judici legal versus el judici moral. N'hi ha que argumenten que davant una acció legal poc es pot apel·lar des de la moral. Contràriament, n'hi ha que pensen que, més enllà de la seva legalitat, les accions poden ser reprovables, inacceptables i penalitzables socialment. Exposem algunes reflexions a favor dels judicis morals.

Des d'una perspectiva sociològica, la moral s'entén com un fet social que forma part de la pròpia naturalesa de la societat. Les relacions socials que tenen lloc en un ordre econòmic i sociocultural concret sempre s'articulen sobre la base d'uns valors i unes actituds determinades. Durkheim va ser un dels primers sociòlegs a analitzar la moral com un fet social, entesa com la totalitat de prescripcions de conducta específiques i definides. És a dir, la moral com el conjunt de normes socials que delimiten la frontera entre el que es pot fer i el que no es pot fer. La resposta a la pregunta "què puc fer?" té un caràcter històric i juga un paper important dins les relacions socials. La moral té potencial per garantir el compliment de les normes, ja siguin socials o legals. En canvi, la legalitat no pot ga-

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

rantir el compliment de la moralitat i, per tant, no pot penalitzar, per exemple, la doble moral com a *modus vivendi*. Quan s'articula un discurs que defensa el valor de l'esforç, el treball i la constància però a la pràctica s'actua mogut per la promiscuïtat dels diners, no és possible la condemna legal però sí el rebuig social. Quan es diu que la manera de fer negocis de Jordi Pujol Ferrusola no està fora de la legalitat, s'obvia la frontera que separa socialment el que es pot fer del que no es pot fer. Més enllà de les lliçons de moralitat, és pertinent preguntar-se pels límits morals de qui fa ús del seu nom per a l'enriquiment personal. La filosofia dona algunes pistes per respondre a aquesta qüestió.

Des d'una perspectiva filosòfica, es diferencia la moral de l'ètica.

Adela Cortina explica que mentre que la moral ens diu el que podem fer, l'ètica ens diu per què ho hem de fer. L'objecte de l'ètica és el caràcter específic de la moral per comptes d'una moral determinada construïda entorn d'un ideal social concret. L'ètica explica els mínims morals que una societat democràtica ha de transmetre. Uns mínims definits a partir de la història a través de la qual s'aprenen els valors, les actituds i els hàbits irrenunciables per a la humanitat. Aquells que donen més valor al judici legal que al judici moral, quina importància atorguen a la valoració ètica? El frau, l'evasió fiscal o el tràfic d'influències sobrepassen els mínims morals d'una societat democràtica que defensa els principis d'igualtat i justícia social.

Des d'una perspectiva d'actualitat informativa, la publicació del currículum de l'assignatura de religió al BOE esdevé un argument més a favor de les valoracions morals i ètiques. Davant l'intent d'alguns sectors catòlics per segrestar, novament, la moral, cal vindicar els mínims morals i preservar-los de la religió. El paper de l'escola és ensenyar coneixement i no a tenir fe. El paper de la justícia és vetllar pel compliment de la norma legal. Per això la societat pot i hauria de penalitzar aquells que actuen de manera reprovable moralment. En cas contrari, la legalitat serveix de coartada a la moralitat. Legalitat i moralitat no haurien de ser excloents; vetllar pels mínims morals és una responsabilitat social.

SUSANA SUBIRANA

La legalitat no pot garantir el compliment de la moralitat ni penalitzar la doble moral com a mètode per guanyar-se la vida

El frau o l'evasió fiscal sobrepassen els mínims morals d'una societat democràtica que defensa la igualtat i la justícia